

CIRKA

GUTTA CAVAT LAPIDEM ...
E PERKOHËSHME KULTURALE POPULLORE

Vjeti III.

Nr. 47

12 Qershuer 1938

PERMBAJTJA:

Rrok Zojzi	- Per organizimin e djelmnis jasht-shkollore	fage 157
Sirena	- Letra e të dekunit - Novelë . . . »	159
Lul Shkurti	- S. O. S. - Gjuha shqype . . . çorbë derri	» 161
Dr. D. K.	- Mjerë Shqipja!	» 164
Kamer Xherija	- Të duem Atdheun dhe të bajmë fli jetën për Te (Rinisë Shqip- tare)	» 165
	- Shtylla e lexuesave	» 167
H. Koplikaj	- Postriba (Folklore)	» 169
Xhixhilloja	- Murrani e Dielli	» 170
Doktori i shpis	- Këshilli i mjekut	» 171
Terini	- «L' argent fait la guerre» (Shty- lla Satirike)	» 172
	- Korrespondenca në (mblojë)	
	- Zgjidhja e konkurrit Nr. 14 (në mblojë)	
	- Bibliografi në (mblojë)	

Çmimi Lek 1.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Korrespondenca e "Cirkës,,

Gj. T. - Shkoder - Novelë gjâ *makrabre* per mnër, qi nuk kishte m' u pelqye prej lexuesave t' on. Shpresojmë se keni me kerkue argumenta tjerë argtues.

K. G. K. - Shkodër - Këso lojnash kemi plot, por është marifet me diktue e me hartue tjera më të bukra.

Mos - Nuk është edhe aq keq, por gershetim teper i zakonshem. Lypen sende me origjinalitet.

T. N. - Tiranë - Gjâ e perkëthyeme edhe as e interesueshme.

C. K. - Shkoder - Faleminderës, por, si Ju kemi thanë, per tash nuk botojmë aso perkëthimesh së gjata.

Fantaxija - Nuk po Ju vëmë faj, por do t' admetoni edhe Ju se, si punim i parë qi kenka, nuk mund të kët aq vlefte sâ m' u botue.

Zgjidhja e konkursit Nr. 14

Dhomzore fjalësh

1	D	I	T	A
2	U	N	A	Z
3	E	R	N	A
4	J	U	D	A
5	E	P	S	H
6	S	H	I	T
7	H	A	V	A
8	O	P	E	T
9	Q	E	D	A
10	I	K	I	N
11	N	A	N	A

Rebus: Mâ mî r ë njt voe sod se nji p ulë m' ot
= Ma mirë nji voe sod se nji pulë mot.

Derguene zgjidhjen e drejtë Z. Z. Nush Gura-kuqi, Pjerin Bazhdari 2 talona, Lec Ndoc Koliqi, Sander Nikaj, Pjeter Çuka, Lorja i Gjon Krroqit Pertev Kruja, Ndoc N. Radoja, Angjelin Zojzi, Anton Javova, Angjelin Franjo, Angjelin Daragiati, Tish Çefa, Tefalin N. Pali, Gertrudja e Tef Gerës, Çiljeta K. Fishta, Kel Shiroka, Zyhdi Lahi, Leri i Kel Vjerdhës, Gjon Dashmani, Titina e Ndrek Gjonej. Gasper P. Logoreci 2 talona, Gjenarin N. Topalli, Don Augusto Lopez, Zef Lec Harapi, Eësk Jakova.

Tiranë - Frano Wassa, Tef Noga.

Lesh - Prekë Kçira.

Sh' Pal - Marka Çela.

Shorti i rã Z. Tish Çefës, të cillit i lutemi me u paraqitë në zgjedhjet t' onë per me marrë çmimin e fituem.

Dergoi zgjidhjen edhe Z. K. Xh. por mbasi ishte pjesë e gabuem nuk mundet me konkurue në çmim.

Në numrin e ardhëshem : Konkursi Nr. 15.

KOKËTHYESI

Bibliografi

Ministrija e Financavet. - Statistikë e Tregtis së Jashtme të Mbretnis Shqiptare. Vjeti 1937.

Tableau du Commerce extérieur du Royaume d' Albanie (Commerce spécial) année 1937.

E PERKOHËSHME KULTURALE POPULLORE

Del të paren e të tretën të diele të setcillit muej

PAJTIMET: Shqypni Perjashta

Per 1 vjetë Fr. ari 4.— 6.—

» 6 muej » 2.20 3.—

Vjeti III. Nr. 47

Shkoder, 12 Qershuer 1938

Copa 1. Lek

Per organizimin e djelmnis jasht - shkollore

Per brëzin e ri, në të cillin janë pshtetë shpresët e familjeve t'ona e të kombit, m'a i vogli shkujdesim kishte me këne një delikt pse neper fmín rraca e jonë perpajnohet, neper të atdheu perjetsohet.

Në fmí pertrihen fuqitë e reja qí nesor do t'i shndrojmë me ta moshët e lodhuna. Aj është agimi i jetës: me një zëmer, qí nuk ka msheftsina qí perfaqson në tokë ndiesit m'a të shëjta të dashtnis e të moralit; me një shpirt, të cillin pasjonet e ndryshune ende nuk e njoftin; në të cillin thjeshtsin ende s'kanë mujtë me ja ndryshue rrëna e trathtija.

Por kjo krijesë, do të pregatitet me u lëshue nesor nder valët e jetës; me i b'a ball rrymve të damshme e me mprojtë me burrní shpirtin fminuer të veshun me cillsín e zakoneve m'a të mira, të pajisun me një kulturë të shndoshtë qí në të të gjëj një pshtetje të fortë familja e një ushtár të dëj atdheu.

P'se, po nuk u kujdesuem per të e po nuk vumë vullnetin t'onë, të gjitha vetinat e mira, do të heshtin e në vend të një qytetasit të ndershëm mund të kena të perkunderten.

Si dheu në stinë të ngrime, qí në gjí të vet ruen ngroftë faren e blerimit per lulzimin e premdverës, kështu edhe fmija ruen në shpirtin e fizikun e vet dispozitat per zhvillimin e tij.

I lëshohet në dorë shkollës me një lësh ndiesish të gjitha në mungull qí porsá kan ndie filladin e ambël të premdverës, me një henë kanë nisë zhvillimin. Por në ket pshtjellim drejtimesh e shtymjesh, lypet b'a një harrje pse perbri me ndiesit e të marës e të mirës, ngrehin kryet edhe disá pasjone me prirje të kundert.

Kjo është një detyrë e shkollës fillore, qí, si thotë një filozof «do të ngacmohen k'u të mu-

ngojnë, do të forcoben k'u janë të ligshita e do të rregullohen k'u kanë nevojë pasjonet per të miren, të bukuren e të drejten».

Si në fmín të jenë zgjue kto ndiesí e t'i jenë dhanë hovi i zhvillimit në të marë e në të mirë, si edhe n'anen e kundert, prirjet e dobta t'i jenë shtypë, nuk don me thanë se puna e tij është sigurue; prirjet e dobta nuk janë shue krejt, sikurse drejtimet e mara nuk janë perforcue sá lypet. Duhet një kujdes edhe per një kohë të gjatë qí t'a percjellin drejt vijave të caktueme.

Por mjerisht, fmija nuk pret deri qí edukata e tij të na japë ndoj farë sigurijet. Ligja Organike e Arsimit ja ep ket të drejtë.

Fmija në moshen 13 vjeç, me diftesen e lirimt në dorë, merr hov kah jeta praktike.

Me një herë fillojnë ernat e ndryshme qí lkundin në të drejtimet e fitueme e i ndihmojnë zhvillimit të ndiesive të shtypuna.

Kështu e percakton Legouvé ket periudhë: «Fmija, një kreatyrë gjysë e rritun, në e shtymjeve t'instinktit e të materjes baskë e vogël shtye prej tana ernave të pasjonit e të fantazis».

A ká me mujtë me u kapë në bregun e drejtuem?

M'u kjo kohë është m'a krijuar per edukaten e tij. Në ket moshë lejné edhe shuá pasjone të reja të cillat në një kohë të shkurtë marrin një zhvillim të hapët tui pambledhë si afluentat e vjetër lumesh e ndiesive të punueme, e me ta vërshojné shpirtin e njomë të fmís.

Ktyne shkajqeve të mbrendshme, do t'i shtojné edhe ato të jashtmet qí kanë një influencë të fuqishme në ket perjudhë jete në formim, qur të lëshohet pa ndo' mbikqyrje. James na la, se: me një lehtësi të çuditshme të rít báhen m'fë (dei fasci) vesesh, nsá ata gj-

nden n' epoken plastike».

Në ket lkundje shpirtnore mosha e ré marshon drejt jetës reale. I shndritun prej rrezeve të fantazisë, i qeshë gjithëcka per rreth; gjithshka i duket bukur e mirë. Shtrua me lule i paraqitet jeta e me të zî që pret me u rresh-tue nder rradhët e shoqnës në të cillen mbret-non e drejta e kû vujtja e mjerimi nuk kan vend. I duket se një fuqí magjike e udhheqë kah një jetë krejt ideale.

Ah fantazija e rinís! kish të na përciellte në të tanë jeten.

Poeti Anglez Word-sworth tha: «E ligshhtë është vullnesa e njerit e inteligjenca e tij kullotë nder kujtime e tretë nder shpresë. Teper e randë është jeta nder vujtje, per në kreatyrë të shkreta; ndersá gëzimi zhduket si vetimë. Prandej të gjithë pershndesim kohen e rinís pse është ajo që me fantazí të veten din edhe prej vujtjes me xjerrë gazin».

Por dalë ka dalë, fantazija shkon tuj lëshue vend realitetit. Atëherë djaloshtit i ndrron gjithshka. Aj, mbetë vetem perball një të papritmes. Dikur nuk kishte idén e padrejtís, sot është i rrethuem prej sajë. Kûr, parandej, i kishte lëshue sytë shoqnës njerzore, për së largu i ishte dukë si një vizatim i pá kund shoq, në sá tash per s' afermi të gjitha brushat e sfumaturat i vrasin synin e pá mësue.

Kahdo që siellet i del ndryshej; Antitezi i ideve të veta. Don me dalë pertej; i ep vedit me fuqitë e veta; hyn në boten e ideve por pshtjellohet edhe má zî; nuk gjën má rrugë me dalë.

Atëherë si rrjedhim i natyrshëm bje fli e pesimizmit që e frymzon. I duket kjo botë një vorr të gjallësh. Nuk është má kondend per jeten; nuk e terhjekë má gjá.

I demoralizuem kthehet i mujtua me ndiesí të topituna e me fuqí shterpe tuj rrokullisë edhe vargun e shpresve që mbi të vareshin, në damin má të madhin e shoqnës.

Kjo do t' ishte koha má kritike per djaloshtin e, që rrjedha mos t' a sjellë në ket shteg; duhet t' a rregullojmë me kohë.

S' jemi na të parët që ndeshim në këto pengime. Para nesh bota i shoshiti këto probleme e me prova paraqiti zgjidhjet e drejta. Skoutizmi, Wander-vögel, Sokolt-etj, s' janë

tjeter veç kanale me drejtue rinín në qellim të mramë.

Por má me fryt u distuen sistemet e reja të fashizmit italian që tuj inkuadrue moshén e ré nder organizata të ndryshme, i frenuen ndiesít e dobta tuj i dhanë hov vetun pasjoneve në të mbaren e kombit.

Edhe na e kuptuem mjaft me kohë nevojën e veprimt në ket fushë. Edhe qeverít t' ona para shumë vjetsh u munduen me e permbledhë në një drejtim fuqit e masës së ré. Veprimi filloj me Entin Kombtar që u transformue má vonë në sistemin para ushtarak prej të cillit, per mungesë personalit të pershtatun, pak fryt kemi xjerrë. Provuem edhe me shoqinuat jasht shkollorë, por kû në një mëndyrë kû në një tjeter është bá mjaft pak.

Pse këto organizata nuk paten një perfundim të shkelqyeshëm, rrjedhë má teper prej pa metodit me të cillin proceduen? Do marrë para sysh se disá herë e mira e e mbara nuk kanë mbrijt me shtye njerin, mbasi është konstatue edhe se shpesh herë ideja e thjeshtë intelektuale nuk është motrice; prandej në këto rasa njeri nuk vepron prej ideve, por prej ndiesive që zgjojnë idét e që Touillée i thret idea forcë e që në gjuhë popullore thirren pasjone.

Prá duhet që t' i zgjojmë ndiesitë e ndryshme rinís e cilla mandej e okupueme, nuk ká me pasë kohë per rrymët e damshme.

Veprimi i jonë i deritasbëshëm i pergjet atij të bujkut që para se me mbjellë pregatitë grunarët.

Në bazë të zhvillimit të pasjoneve që ndihmojnë prirjen kah zhvillim intelektual, estetik e moral lypet të báhët organizimi i brezit të ré.

Kemi fushë të lehtë para vedit.

Pse ndiesive per të drejten, të bukuren e të miren, nuk mund t' i apim kurr një zhvillim të përfyem; nuk lodhemi kurr tuj kerkue má tutje, me njëjtë má larg me ndi e me dashhtë rap. Gjithmonë má perpara, gjithherë má mërtë, nder horizonte má të bukura e má të alta.

S' është kjo i njerit; thotë Quintilio Tonini prirja kah e verteta, e bukura e e mira është e natyrshme si të rrahunit e zëmrës, si nevoja e pushimit mbas lodhjes, etj.

RROK ZOJZI

Letra e të dekunit

Novelë

Kúr i pat krye mësimet fillore Leci, në shpí, të tí kishte ndodhë një shamatë e vogel. I ati donte me doemos ta shkruente në gymnaz, pse me kohëna që kan ardhë nuk punon më zanati por duhet shkolla. Ça me bā! Të bjekim keq edhe për disā vjet; un prej Zotit jam ende i fōrt e nuk më ká lëshue pura; Leci āsht i mēçem e ká qéf për shkollë. E āma s donte me dijtë gjā për shkollë: çā po na duhet me e mundue djalin, thue se po kena me u bā të mëdhaj. Ta fitojë edhe ky buken me ndo'i zanāt. Më dhimbet djali, na mē nuk po kena një qiud, mērr me vedi në dugajë e ne pi zanatin tand; në dāshtë Zoti rritet shpejt e i urtë e due me e martue me kohë; çā dij un si vjen jeta!

Njëni një fjalë e tjetra një fjalë tjetër, Leci kje njitë në gymnaz.

E s u rrējt baba. Leci kaq mirë e kreu në tetë vjet gymnazin. sāqi Drejtori vetë u kujdes me ja xjerrë një bursë për Universitet.

E āma, qí e shihte Lecin të bām burrë e mēdonte me i gjetë një nuse të bukur, e dishronte nipa e mēsa neper shpí, qiti e briti edhe kēsāj herë, por askerkush s i vūni vesh. Leci po niset për me krye ingjenjerin në një nder qytete mē të mëdhaja t' Italis.

Me sā māl u dāne prindja prej si! Sā porosinat ja vūni e shkreta nanë qí shifte n' ata të nisan të gjitha shpresët e veta të humbuna! Por mbassi i thojshin se āsht për të miren e Lecit, u shtrūe. Çā nuk bān nana për të miren e djalit të vet? Të kēsā kujdes veç, bír, e mos harró me u lā për gjith ne e shtunde e mos e lēn kurr meshen pá e pá ne e dielle. Mos del kurr me kundra të ndýme (e mjera vetë! ndoshta nuk ká kush me t' i shí). Me hanger ha mirë e mos e lēn pá e pie ká i pikë vënë në sofer. Në kjosh pá qéf ndo'i herë, a prite Zot i lig për dyshek, thirr doktorin e na shkruiej me i herë, se vjen baba me të pá . . .

Oh, porosinat e nanës kúr dalim shpije për të paren herë! Kush i harron? Megjithse në të nisan nuk u a vēm veshin e kena neper

krye vendin e rí qí na pret. shoqërin e ré, jeten e ré; ato porosina tesh e mē vrep na vijn nder veshë. e zāni i ambeli i nanës na tingllon tue na i persritë ato fjalë, aty në dhé të huej, vetun, mjes së vishtirash, mjes māllet, mjes trishtimesh . . .

* * *

Leci u shkrou prindvet shpesh e me rregull. E kish caktue nana: dy herë në javë. E në fund të vjetës u dā për faqe të bardhë nder provime as nuk vonoi mē e u këthye me e kalue verën në Shkodrën e vet, tu nana e tu baba e tu shoqërija.

E prap në vjeshtë u nis, prap u këthye në verë . . .

E kēshtu kishin kalue tré vjet. Kurr nuk kje nevoja me u shkruie prindvet se ishte i sēmuet, pse për ato pak dhimbë kreje o ndo'i të paqéf, ishte kot me u shtí idhnim.

Por njitesh e ká teprue. Tesh një javë e gjysë qí nuk shkruen. A mos āsht i lig? A mos e ká gjetë gjā? A mos . . . Nuk mundet me u marrë me mend shka sheston prindja, nana sidomos, për fēmín e vet. E thon se sā mē fort ta don prindja djalin o vajzen, aq mē zí mēndon për të. (Një termometer i bukur dashunije!)

— E ký burri i im si nuk xehet! mēndon grueja.

— Shka t' i tham kēsái sonde për me e pajtue? mēndon burri pergjith mēnamje tue u njitë prej pazarit.

Por sonde nuk ká shka me shtue mē; i ká mbarue të gjitha rrēnat kú jan mē të bukurat qí mēson dashunije e dhimbja. Sonde po këthen në shpí me një sigar të mēndershme. Të gjith pazarit e tin, pse e kan nde tue britë, e kan marrë vesht kúr ishte fikë e kan pá se n' atë fletore qí mbante në dorē ashtu i fikun, gjindej i shkruem një lajm: «Lec Bashka prej Shkodrë student ingjenjerije n' Universitetin e Torin». ká t' nēn një autobus e dekē. Kaq thonte lajmi e aty mbi këto fjalë ishte edhe fotografia e Lecit: taman aj.

I shkreti bashko! Si ká me i diftue grues së vet? Dy shokë nisen përpara për me shkue

tu e shoqja e me e bâ gadi per atë lajm të zî.
E Pashkon po e përcjellin mbarë shokët tu shpija.

Fjala ishte hapë me një herë e kishte mârre dhën. Leci ishte i njohtun neper Shkoder e fletore me atë lajm kishin ardhë mjaft prej Torinit. Gjithkuej i u dhimbt aj farë djali. E flluen gjindja me e msý shpín e tí per t' u dhanë forcë dy të shkretve qi tjetër e mirë nuk u jítëte e qi u ishte vû ferra derës.

* * *

Por bashkë me ato fletore, kishte mërrijtë prej Torinit edhe një leter. Dukej e s dukej dora e Lecit. Sido kjoftë, nana nuk e kishte çilë, pse pritëte të shojn prej pazarit, e sonde kishte per t' i dalë para shend e verë me atë leter në dorë.

Por, ça janë tash këta dy? Po këta tjerët? Ajo s mund kuptonte gjâ prej atyne fjalëve të pakuptim qi flitshin. Thojshin se rreziquet munden me i ardhë robët prej të gjitha ânësh. Mirë po shka hinte rreziku? Kuej i kishte ndodhë rreziku? Burrit? Djalit? Ndo 'i t' afermi? U lëshoi bé të flitshin mâ kjartas, e kúr ata qi paten atë zyre aq të vishtër caktuene me folë kjartas, krisi dera.

Porsá vûni kamben në derë të shpís Pashkja u fik. Nget e shkreta grae e mârrun mëç si ishte, pá dijtë me i dhanun maje punës. Ende s kishte kuptue a flitej per djalë a per burrë, e kúr e pau të shojn ashtu të prúm per krahësh mendoi se atë e kish gjetë ndo 'i e zezë. Nget prá me leter në dorë tue u mundue me e pajtue burrin.

— Ça ké? A të ká rá prite Zot gjâ? A të ká vrá kush? Mërrnje kadalë, mos të ju bijë per shkallash. Qe Pashko mërr ketë leter, sonde na ká shkruë Leci.

— Po, Leci . . . mujt me folë Pashkja, e e njiten nalt. Aty, si i erdh frýma, e si muer vesht prej shikimit të shokëvet se e shoqja nuk dinte ende kurrgjâ, desht me e këndue atë leter, ashtu kot, per me vonue ndopak.

E lexon:

Babë e nanë të dashun,

po ju shkruaj ketë leter me lapcë e keq, pse, due me ju diftue të drejten, tash dhetë dit gjindem pak i smuet në shtrat. Një herë nuk deshta me ju diftue, mbassi nuk është punë e madhe, por sod po jam i shternguem të ju shkruiej prej shtratit e me ketë shkrim qi ju difton se dora e jême është kah më dridhet, pse ká ndodhë diçka qi më ká idhnue shumë e drue se edhe jue tash ju shtjen idhnim.

Si ráç i lig, per ditë vînte me më pá një shoq i im me të cillin kam pasë një miqsi qyshë nder ditt e para qi erdha në Torin. Anton i thojshin êmënit, njikështu moce sême.

Dje kje me më pá per të mbramen herë. Ah, mos të kishte ardhë mâ mirë! Kot, per sherr, per një nder ato rasa kote prej së cillavet mvaret hera herë deri jeta e jonë, shkon e i ndýhet xhaketa me mereqep. Një xhakete e ré qi ju dhimbt fort të shkretit. U donte me shkue me i' herë e me e çue me e lá, pse per ndryshej po mbetëte dangë per gjithmonë. Por e si delte aj me xhakete të ndýt?

— Mërr xhaketen tême sá per një herë, i thaçë.

Aj e muer e u nis. E nuk këtthei mâ. Un e prita mjaft por kot. Sod nadje më prûni këjo zoja fletoren, si per gjith ditë, e me çudi të madhe pásh se un, shi un Lec Bashka, kishe dekë nën një autobus. Ju po e kuptoni si ndodhi puna. Në xhep të shkretit Anton — në xhakete tême — kan gjetë fotografín tême edhe êmënin tême.

Ju kallxova këtë, pse drue se ju bje në dorë fletorja e ju shtjen mënderen.

Un teshmâ jam tue u shadoshë, por deka e shoqit tim më ká trazue fort. Ça më bâ. Dritë pastë!

Ju uthi me mâh e me dashnî,
djali i jaej
Leci.

* * *

Ata qi do të kájshin e ata qi do të kërkojshin me i ngushilue, çuene gotat per shýqyr.

SIRENA

S. O. S.

Gjuha shqype ... çorbë derri

Me këto fjalë në njënin prej numrave të kaluem të së perkohëshmes «Cirka» dy shkrimtarë t' onë të vlerëtë lshojshin per një heri një zâ kushtrimi kundra rrezikut qi po i kanoset gjuhës shqype me humbë e me mbarue. S. O. S. — Me këto trí germa, n' at stilin e vet lapidár qi e bân një prej shkrimtarëve t' onë mâ paranikë, D. Lazër Shantoja ká gjetë shprehjen mâ të përvetshme per me përcaktue e me pëshkrue gjendjen e soçme të gjuhës shqype, e Dr. D. K. tuj kerkue kujdesin e Ministrís s' Arsimit per pshtimin e thesarit të gjuhës, po ket gjendje e cillëson me fjalë njinji shprehje-plota: «çorbë derri».

Rreziku áshit, kurrkush s' e mohon; gjithkush e ndin ket S. O. S. qi lshon këjo shqypja e jonë e vjeter e cilla mbërrífti me i çá lumnisht deri sod valët e qindvjetave, por kurrkush nuk tundet me i u bâ ndimë barkës qi á në rrezik të mbytet.

Në njen' ânë një turmë shkrimtarësh piça qi na paraqesin paradoksin e pá-ndim kurrkund se donë me kënë shkrimtarë shqypitarë pá dijtë shqyp, i mbushin shkrimet e veta me mâ shum fjalë të hueja se shqype, kaq sá, si thotë D. Lazri, pá e njoftë at gjuhë të huej, s' mund t' i merrish vesht botimet e tyne. E janë gadi gjithmonë fjalë qi mund të zevendsohen fort lehtësisht me fjalë o perifrása shqype. Ata shkrimtarë na dishmojnë në mënyren mâ të bujshme se nuk njofin as fjalorin mâ fillestár të gjuhës amtare. Lexoni shkrimet, artikujt e tyne . . . poliglotikë, e keni me pá se janë gjithmonë vetem njata 200-300 fjalë shqype qi siellen e pshtielien, ênden e shênden, sikur në një fmí qi s' ká xanë endë mirë me folë. Pjesâ mâ e madhe e fjalorit shqyp-ri e s' perdoret kurr!¹⁾ Fraseologjija e bukur e e pá matun e

1) S' ká fort shum kohë qi në një të perkohëshme të kryeqytetit, njani qi mbahet per një copë burrë atdhetár edhë shkrimtar pat pasë ftyrë me shkruë: «Po të mos perdoren fjalë të huaja s'ka si të shkruaj njeriu, se gjuha shqip është e varfërë. Shqipja është një idiomë vetem per nevojë shëpiake e domestike». Un nuk e diç s' në cillë botë ká jetue aj zotnija sá mos m'e dijtë se me ket gjuhë të varfer janë perkëthye mirë fort vepra të një Dante-s, Manzoni, Goethe-s, Schiller-it e të sá kolosave tjerë të leter-sis botnore. A por mos mendon aj ndoshta se gjuha qi kanë shkruë Dante . . . Goethe . . . etj. etj áshit edhë ajo gjuhë shpijake e domestike? Por çudija mâ e madhe áshit se nuk u gjet kurrnjí shkrimtar as kurrnjí gazetë o e perkohëshme nder sá botohen në Shqypni per me i u pergjegjë atij pohimit poshtnues per gjuhen t' onë.

gjuhës s' onë, me të cillen, si në kurrnji gjuhë tjetër, mundet nieri me bâ me spikatë disá imtime të këthella të mëndimit, nuk gjën kurr zbatim, ose rrádhë e máll.

E edhe ajo shqype e shkretë qi shkruhet, me sá gabime, me sá përcudnime! Gramatikë e syntaksë per dikë dikë e kanë bjerrë krejtë arsyen e të kënunit. Seicilli ká një gramatikë të veten, e edhe asajë madjë ruk i rri gjithmonë besnik, pse herë e perdoron në një mënyrë, herë në një tjetër, si t' i teket. S' po flasim mandej per orthografi! Me shkajk se orthografija shqype áshit e pácaktuemë, gjithicilli kujton se ká të drejtë me shkruë si t' i kët anda atij. Më ká tokue shum herë me pá një fjalë të shkrueme në dy mënyrë të ndryshme mbrenda një rreshtit të vetem. Eprá po të marrim një çë farë do teksti gramatike a po të ndjekim shembullin e shkrimtarëve të mdhaj, do të shofim se edhe orthografija shqype i ká rregullat e veta, e jo fort të shumta janë rasat qi janë në kundrështim. Por na, perkundra, jo veç i shkruejm *ad libitum* fjalët shqype, por deri ato qi marrim uhá prej gjuhëve të hueja, si p. sh. Rromë, interesë, lluks, sosjal, individyhi, etj. etj.²⁾

Por s' mjafton. Per m' e çue në kulm çorodín e gjuhës shqype kemi rrymen e atynë qi donë me na krijue një shqype të ré e shatuejtunen «gjuhë të perbashkët» fjalë qi tingllon aq hijeshem edhe i a ká marrë sýt shumkuej, por qi në të vertetë nuk áshit tjetër veç se ajo gjuha «mushke» qi á bukur ká dijtë m' e vûe në bisht të lahutës poeti ynë kombëtar Atë Fishta. Një perfaqesues të kësajë rrymë kaq damtues qi kerohet me rí má shi në burim dy derat e blërtme të Lisit të vjeter të gjuhës shqype e kemi pá në kohen e fundit në Z. J. M. Qazëzin i cili në një artikull të botuem s' ká shum kohë në fletoren «Drita» tuj xanë fill me një sulm t' ashper qi i bân Z. Logorecit, don me na mbushë me-

2) E jo veç fjalët, por me gjasë paskemi të drejtë me shkruë edhe frásat. A s' kemi lexue tash vonë në një të perkohëshme shqype: *Vox populus vox Dei*? Hata Mos e pi të shkretën mbasi s' e bër, thomi na në shkoder.

nden se «katër të pestat e shtypit shqipëtar shkruhet e këndohet në këtë të folme» (të jugës) e se shqypja «po shkon vetëvetiu e shkallësisht ndaj bashkëjimit të dëshëruar: *ndaj toskëzimit të gegërishtes dhe pakëgjë anasjelltazi*». Por shka se kurrnji nieri qi shëf me sÿ çilë e qi mëndon me shqise në kokë nuk mundet me i pranue këto pohime qi Z. Qafzezi i bân krejt *gratis* e porsî *Cicero pro domo sua*, e as kurrkush s' mund të rrijë pá e marrë gazi kúr ndinë çka thotë Z. Qafzezi mâ poshtë së gjoja gjuha letrare shqype do të dalë prej nji *politikës dialektore e koncesjesh* qi do t' i bâjnë njâni tjetrit dy dialektat t' onë kryesorë, si t' ishin këta dy kundrështarë qi tregtojnë mbî tryezen diplomatike! Do të mujshim fort lehtësisht me i pergjegjë Z. Qafzezit se gegnishtja ká mujtë me e ruejtë mâ të páperlyeme vjetersín stergjyshore, se gegnishtjanë të shkruem tekstat mâ të parët qi perbâjnë monumentat e gjuhës s' onë, e gegënishtjanë të shkrueme edhe veprat e atyne kolosave të letersís shqype të cillat nuk kuqen me u ndëjë per krah shum kryeveprave të letersís botnore, në sá qi lavrimi i tosknishtes ká ardhë tuj u sbë, e sod, pósë pak vetëve qi mund të njehen me gishta të duerve, nuk ká mâ shkrimtarë toskë qi të dijnë me shkruë në nji tosknishte të kullueme si ajo e Naimit e e Çajupit.

Por s' kemi nevojë të thomi këta, pse na kemi të njajtin nderim si per njanin ashtû tjetrin dialekt, baras si per gjuben shqype qi áshjt nji e e páuédáme e dialektet e së cilles nuk janë tjetër por si degët e nji lisit të vetem qi të gjitha njnjin do të blérojnë e të lulëzojnë.³

Dy vjet mâ parë në nji artikull të botuem në ket të perkohëshme⁴ jam kënë mundue me rrahë çashtjen e gjuhës së perbashkët tuj mprojtë thesen se lypet ruejtë personaliteti i dialekt-

3) Duhet shkruë *që* e jo *qi*, *është* e jo *ásht*, thotë Z. Qafzezi n'artikullin e çekun. Po, more Zotni, por trajta e parë áshjt vetem e tosknishtes e e dyta e gegnishtes, e nuk á vshtirë me argumentue se trajta gegnishte áshjt mâ e vjeter, pse *qi* e ka rrâjen në latinishten *qui* me të cillen gjuhë shqypja ká trurë të perbashkët, gjithashtû *ásht* áshjt mâ e vjeter se *është*, pse, si msojnë glottologjt, e-ja zbutet n' e (é) por kurr ana-jelltas.

4) Cirka, Nr. 2, 1936 faqe 19.

teve e se gjuha letrare e jonë, — sikurse ká ndolle nder gjuhët ajera europjane — do të jët dikúr — sod a sod njiqind vjet — njaj dialekt qi ká perparue mâ fort se tjerët, tuj i dhënë gjurmen e vet letratyrës kombëtare, e se dialektet nuk perbâjnë ndonji vshtirësi per nëmbasi kuptohen prej çë do shqypitarit. Pak kohë mâ vonë i vlerti Prof. Selman Rizá në «Perpjekjen shqyptare» (Nr. 1-1936) shprehte të njajtin mendim, tuj perfundue me ato fjalë të bukura: «Shkaben e flamurit e kemi me dy krerë. Gjuhen e kombit do ta kemi me dy kryedhja-lete».⁵⁾

Kaq sá per Z. Qafzezin. Por edhe Z. Logoreci nuk áshjt i pá mkat. — Na të gjithë nderojmë Z. Logorecin porsî nji veteran e apostullin mâ të xët të gjuhës shqype, e cilla atij i a detyron shum hetime të këthella e perparime, e të gjithë kanë perbuzë sulmin e vrashtë e me fjalë fyese qi i bân Z. Qafzezi në shtyllat e fletores «Drita». Por mkati i Z. Logorecit áshjt vetem nji teprí zellit, mkat i falëshem po, por qi, në mënyrë si e shvillon aj, mundet me pasë pasoja të liga per gjuhë. Z. Logoreci, si njoftës i këthellë i gjuhës shqype qi áshjt, na ká qitë në shesh nji shumsí bukur të madhe fjalësh së rradha qi pá kujdesin e tij ndoshta do të kishin hupë. Por prej zellit, qi ká me i zevëndsue të gjitha fjalët e hueja me fjalë shqype, kúr këto nuk janë, nuk ngurron aspak me i hartue a me i fabrikue vetë, e shpesh pá kalxue se janë të hartueme. Këtû áshjt e keqja, pse, si e theksoi edhe Z. D. Lazri, para fjalëve qi paraqet Z. Logoreci, nieri

5) Mjerisht çashtja tjetërë nuk u muer me u rrahë edhe prej të perkohëshmeve tjera kulturore. Këtû po më ká andë me diftë veç gjikimin qi pat dhanë në ket rasë i ndjeri D. Ndré Mjedja, nieri mâ kompetent qi kemi pasë në famen e gjuhësore. Kúr u ndesha nji ditë me të, m'asi kishte lexue artikullin t' em qi permënda më tha: «Çashtjen e ká rrahë mirë e p'himet t' u janë kryekput t' arsyeshme, vetem nji pikë nuk á skajue mirë: Dialektat duhen mbajtë fare të dalluem e të pá perzim, áshjt e dij-tuj, por vetem per s' i perket morfologjis, në sá qi per sá i perket thesrit të fjalëve, këto munden me u shpë në punë prej çëfarëdo dialektit kjoshin». Ky gjikim i të madhit glottologut t' onë mjafton me qitë poshtë p. sh. çka shkruente e perkohëshmjâ «Java» në Nr. 51 d. 30-V-1938 permbi perdorimin e fjalëve të rradha prej anes së Z. Logorecit.

do të rrijë në mëndim, e kúr mos të mundet m' u dá gruni prej egjers, do të tretet egjra me gjith grunë bashkë. Z. Logoreci na thotë: Jo, Zotni, un nuk jam si Ciceroni, ún nuk krijoi fjalë të reja; por fjalët si: *me sendertue*, *i ndryshlindert*, *gangullorí*, *shullinore*⁶⁾ e një shumsi e madhe tjerash si këto janë atý per me na provue të kunderten. Neologjismat janë të damshem per gjuhen shqype, ase, mos tjetër, janë të damshem per tash një herë. Kúr na nuk mundemi m' e perkëthye një fjalë të huej me një fjalë ose perifrastë shqype, mã parë se me krijue një neologjisem, do të perdorim fjalën e huej, mjaft qí kjo të jét e marrun prej gjuhëve klasike, njashtú si kanë veprue edhe gjuhët tjera europjane, si p. sh. gjermanishtja, nonsè nuk áshjt gjuhë neolatine.⁷⁾ Shqyptarët kanë me pasë gjithmonë ngae e mënyrë me hartue neologjisma, por s' kanë me mujtë kurr m' e xjerrë në dritë as një fjalë o frasë të vetme thjesht shqype qí një plakë mã e lanuna e ká marrë në vorr me védi. Prandej Z. Logoreci do t' i bâte një sherbim të pácmuem Kombit me hjekë dorë një herë e pergjithmonë prej neologjismave, e në vënd të tyne me na kalxue — si e kerkon edhe D. Lazri — historín e fjalëve të rradha qí aj mã fort se tjerë din e njet, në cë vënd të Shqypnis perdoren ato fjalë, kupimin e vetem me të cillin perdoren, pá shtue as mungue kurrgjá, e tuj prue shembuj të gjallë. Z. Dr. Namik Ressuli na ká tregue nder fletët e «Shkollës Kombëtare» rregullat e shterngueshme me të cillat do të mbliidhet folklora prej gojet së popullit. Kush ndryshon edhe një imtim të vetem, në vënd qí me i bá një të mirë, i siell një dam gjuhës. Kta kerkohet prej Z. Logorecit e prej sá tjerëve qí janë njoftësá të thellë të gjuhës amtare. Per ndryshe studjuesat e gjuhës të soçem e t' ardhëshem qí nuk

6) Në një kohë mã parë, në vënd të kësajë Z. Logoreci perdorte fjalën: *riqyrë* por mandej duket se u pendue e e ndroí. Prá kúr aj s' á i knaqun per fjalë qí harton vetë, po tjerët?

7) Gjermanët qí kanë një gjuhë mã të pasun e mã të perparueme se na, per me perkëthye fjalën *me eksistue* qí s' e kishin, s' e páne nevojen me hartue neologjisem, por thonë: *existieren*. Z. Logoreci perkundra, pá e tjerrë gjatë, na krijoi verbin *me qên-tue* fjalë e pákrypë së cillës gjithkush mundet me i kerkue rrájen mã parë n' émnin: qên, se në verbin: *me qênë*.

kondendohen me auktoritetin e një personës së vetme, kanë me i vûe në dyshim fjalët e perdorueme prej tyne, e ká me na ndodhë si me të ndjerin Atë-Gjeçovin i cilli na la, po, plot fjalë të bukura shqype (p. sh. fjalën kavaljet per: epokë) por kah s' na diftoi burimin, këto kanë nisë me rá në harresë.

Këjo prá áshjt gjëndja e vajtueshme e të shkretes shqype si na paraqitet sod e kurrkush nuk lot as një gisht të vetem per me i ndimue. Sá herë N. M. T. Mbreti i ynë e ká theksue nder fjalime të veta randësín kënësore qí ká gjuha per Kombin t' onë, por Ministrija e Arsimit ne vënd qí me e interpretue në mënyrë të dëjë mendimin e Sovranit, fort pak ká bá e ká punue per gjuhen shqype. Fmíja qí dalin prej shkollave t' ona, edhe prej të mesmeve, shum herë e dijnë shqypen fort ma pak se prindt e tyne analfabeta. Shteti shpenzon mijlûj per Arsim e per shtyp, por deri tash nuk i ká vojtë kuej në mënd me shpenzue as një qindtár e me i a mbesue kompetentave perpilimin e fjalorit të plotë të gjuhës shqype qí kishte m' e pshtue per gjithmonë visarin e Kombit, as me organizue permbledhjen integrale të folklorës.

S. O. S. Gjuha shqype në rrezik me humbë! Perpara këtij kobit të pá-shoq qí po i kercnohet visarit mã të çmueshem t' Atëdheut, qí na ká ruejtë e na ruen kombësín, kah mendojmë ket lumní të ndritëshme qí na lanë steretnit trashigim e qí vigâjt e letratyre s' onë dijtne aq mirë m' e punue e m' e qitë në shkelxim, e kah e krahasojmë me gjëndjen e mjereshme në të cillen ká rá t' visár në ditë të sodit e me demelín, me të ngathit e shqyp-tareve të soçem apatikë e të pándisí, na vínë në buzë fjalët e vajtueshme t' atij poetit itájan:

«Ahi! come il mondo mangia:

Altri fece l'Italia, altri la mangia!

e kishim me dashhtë, na të vjenit, me bá sikur Çesari: me pshtjellë kryet perpara se me

8) Edhe Z. Zori Rroza tash vonë në një kryear-tikull e fletore «Drita», ket gjá e kerkote me të ngulun kambe. Por shum herë shkrimtarët e ngratë përkujtë në pyll. Një shpresë na ep themelimi i paralajmëruar i Institutit t' albanologjis, por edhe këtú në kjojtë se nuk mbliidhen të gjitha forcat e gjalla të Kombit per një punë të perbashkët me vullnet të mirë e pá shpalla, kemi me mihun nd' ujë.

mbyllë sÿt, e mos me pá, as mos me ndí.

Por jo!

S. O. S.? Barka e gjuhës shqype kerkon ndimë? Le të ngasin me e mprojtë ket nanë të shtrëjtë të gjith birt e sajë qi ndijnë dasht-ní per të, të vrapojnë me i ndimue të gjith la-vruesat e sajë besnikë, të gjith shkrimtarët, poe-tët, prozatorët, folkloristat, edukuesat, publi-cistat qi kan zotsín m' e pshtue, e në kjoftë

se, me gjith këtë, per faj të birve të vet, bar-ka do të mbytet, le të mbytet me flamuj të shvi-lluem n' ajrí!⁹⁾

Lul Shkurti

9) Mbasi artikulli ishte dergue në shtyp, lexova të perkohshmen Leka Nr. 45 porsà të dalun, e u gzova tuj pà se mendimi i kësajë së perkohëshme randësiplote e qi Z. Qafzezi e paraqitëte si dishmí në dobí të vet, perkote plotsisht me çka kam rre-shtue mã nalt. Gjithashtu po ket mejtim shfaqte edhe "Drita", e 8 Qershorit.

Mjerë shqipja!

*Das eben ist der Fluch der bösen Tat,
Dass sie fortleugend immer Böses muss gebären.*

SCHILLER

Esht e vërtetë se në këta tridhjetë vjetet e fundit gjuha shqipe, si gjuhë shkrimi, ka përparuar shumë. Mirpo gjith ashtu është e vër-tetë se shumë shkrime të vjetit 1938 kanë shumë më tepër gabime gjuhe se ata para vje-tit 1908. Clido nga shkrimtarët e atëhershëm shkruante n' idjomën e vet, q' e dinte mirë. Kurse shumica e atyre që shkruajn sot artikuj gazetash duan të shkruajn në gjuhë letrare të përbashkët — të cilën mjerisht do të mos e kemi as për një kohë mjaft të gjatë — dhe bëhen si ay që Krishtin e zemroi dhe Muha-metit s' i besoi. Këta në vënd të shkruajn ashtu si e kanë nxënë gjuhën nga nënat e ty-re dhe t' a studjojn këtë mir' e mirë para se të marrin penën në dorë për të shkruar arti-kuj gazetash e revistash, pandehin e bile janë të bindur se e zotrojn gjuhën dhe padashur influencohen nga gjuhët e huaja, në të cilat i kanë bërë mësimet dhe — shkruajn keq! E ata që shkruajn më për dreq janë — redaktore e kryeredaktorë gazetash! Dhe e keqja m' e ma-dhe është se këta na venë norma se si duhet shkruar gjuha shqipe dhe këtë gjë e bëjn me aq auktoritet sikur t' ishiu kapacitetë të për-sosur në shkencat e gjuhsís. E po të këndoish vetëm ndonjë frazë teorike të tyre, se si du-het shkruar shqip, drejt e mirë, do të kuj-tojsh se me të vërtet e kanë studjuar proble-min e gjuhës fill e për pë. Veçse kur vjen pu-na në praktikë, në zbatimin e normavet që

venë ata vetë, bjenë aq më thua, sa të bëhet të kesh mëshirë për ta, e sidomos për shqipen e gjorë.

«Java» na predikon se për të shkruar shqip, drejt e mirë, duhen ndjekur tre parime, q' i përmbledh në këto fjalë të paka, të qarta e t' arta: «të shkruajmë shqipen e popullit, por duke e qëruar atë nga fjalët e huaja dhe duke i ndrequr gabimet»⁽¹⁾. Këto fjalë, në teorí, janë fjalë arit, veçse në praktikë «Ja-va» e kryeredaktori i saj shkruajn këso fra-zash: «Në numrin 44 i të Djelës», «artikulli i Faik Konitzas», «në Djelli», por me që th ja, në shumë fjalë të gjuhës s' nën, populli e ka zëvendësuar me f-në», «Pastaj të mendimit t' onë duhet të jetë dhe voti Arrëza», «në brë-mje», «duke të të dorëzuar», «Mendësin' e vje-tër, e shqipas ignorat», «i aftë për të difu-zuar zhvillimin e tij». «Ne një katund, më hos-pitalizonte një muhtar» (këtë e ka nenvijuar ay vetë), «Do as do të bëni ndonjë zjafet?» (dhe këtë e ka nenvijuar ay), «fshateve», «t'a varrin edhe në herë bajonetën nga brezi», «për të lajmeruar fshatit», «dhe e urdhëroi rështari të shkoj të zejë pusí në një vënd dhe pësa i afrosh vëndit, dolli befas një ljepur».

Mjerë shqipja!

Dr. Djevat Kortsha

(1) Këto fjalë si dhe frazat e tjera i kam nxjerrë nga «Java», e Tiranës Nr. 97 më 16 maj 1938 nga faqet 2 e 3.

Rinisë Shqiptare

Të duem Atdheun dhe të bâjmë flí jetën për Te

Gjâja mâ e shtrejtë në botë është Atdheu. Atdheu, sikurse e tregon fjala vetë, është ai vend e ajo tokë, të cilën e kemi trashëgim prej të parvet t' onë.

Duhet që ta ruejmë nga çdo rrezik qi i kanoset, e të bâjmë fli dhe jetën t' onë, në është mbefí, vetëm të mos e lamë, qi të bjeri në durët e hueja. Ta ruejmë sîndëkur e ruejtën të parët t' onë, ata të cilët vendosën për me vdek mâ mirë i math e i vogël në fushë të luftës, se sa të jenë rob të kombeve të huej. Edhe ná, si stërnipën t' atyne trimave, t' atyne zulmë mëdhajve, duhet të kemi, porsí ata, ndjenjën e dashunís për Atdhë e për komb.

Ta duem vendin, në të cilin kemi lé, ku po rritemi, ku pamë për herë të parë rrezat e Diellit, ate vend, ku shlodhen eshtënat stërgjyshore. Duhet të jemi të bashkuem në një mendje në mënyrë qi të mos lamë asnjí anmik qi të shkeli tokat t' ona dhe të kemi po ate zjarr në zemër, si stërgjyshët t' onë, për me mbrojt Mëmedheun prej anmiqvet, qi i kanosen e i kërcënohen me e pushtue.

Fjala Atëri (Atdhë, mëmedhe), është fjala mâ e parë edhe mâ e fundit e njeriut. Me këte fjalë janë lidhun ngushtë të gjitha të mirat dhe të këqijat, gëzimet dhe hidhënimet t' ona. Æsht ajo ndjënjë kjo, qi lén bashkë me njerinë dhe s' perëndon kurrë në jetë, por rri gjithmonë e gjallë në shpirtin e Atdhetarit të vërtetë. Fjala Atdhë përmbledh të gjitha gjânat dhe veprimet e kohës së kalueme. Atdheu është ai, qi na kujton kohën e fëminisë, d. m. th. kohën mâ të lumtun të njeriut; na kujton sa e sa gjana, qi pa te do të zhdukeshin, një her e për nga herë prej sipërfaqes së dheut. Ta duem me të tepërme Atdheun t' onë, Shqipninë. Duhet të mburremi e të kërenohemi sepse kemi lemë në këte vend të shejtë dhe të bekuem, i cili nxuerr nga gjini i tij sa e sa njerëz, të cilët ngadhnyen botën mbarë. Shqiptar qe Aleksandri, qi pushtoi po thue se të gjith Azín, prej këtij fisi qe Piro-ja dhe Skënderbeu, fatosi mâ i math i kohës së vet, i cili për 24

vjet rresht, dërrmoi dhe copëzoi ushtërit Turke; etj.

Me mijna vetë ranë dëshmorë, sepse dojin qi Atdheu i ynë Shqipnija të shkëputesh nga zgjedba e rëndë. Hoqën piken e zezë Ata atdhetarë të flagtë, të cilët duhet të përmenden me lavdi në Historín Kombëtare.

Porsi ata Spartanët e motshëm, të cilët vriteshin gjer më një, kur atdheu i tyne ishte në rrezik, ështëu dhe fatosat Shqiptarë, dhanë shpirtin pa ofshamje. për me shpëtuem atdheun e tyne të dashun.

Rrapo Hekali, Bajazit Rehova, Themistokli Gërmenji, Spiro Ballkameni, Qemal Panarili, Spiro Jovan Kosturri, Oso Kuka, Papa Kristo Negovani, Melëq Frashëri, Çerçis Topulli, Kamer Sejдини, Kolonel Tomsoni, etj. etj., ranë burrënisht, vetëm s' u-banë tradhtar dhe nuk u-larguen prej fushës së luftës.

Kta qenë ata që zgjuen popullin Shqiptar nga gjumi i rëndë, qi i kishte kapullue, tue i shtimë në zemër ndjenjën e Liris. E po pse e bânë kte gjâ? . . . E bânë vetëm e vetëm prej ndërgjegjes së tyne, e cila, me që kishin dashuní të madhe për Atdhë e për Komb, s' i linte aspak të qetë. A e shifni pra se çdo me thanë Atdhë? A po e kuptoni se sa e naltë është kjo fjalë? Duhet ta dini fare mirë se Atdheu ynë qe mâ përpara vendi mâ i lumtun i botës (por nga përçamja e Shqiptarve, humbi dhe lumtunija e Atdheut).

Kte gjâ na e përmend fare bukur dhe P. Raullasi, në vjershën e tij "Shqipërisë", ku thotë:

*Shqipëri vis i jetës
N' istoria e njeriut,
Më një kohë s' ishte tjetër
Përmbi botën më të buer.*

dhe përfundon kështu:

*Ju të ri, o jema trima
Ju kërkim e trimërisë,
Që zëmra si vetëlima,
Rret për nder të Shqipërisë!*

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

*Do ta lini mëmëdhënë
Ta shkëlqejë anmiku ynë,
Ç' e doni vetë-henë
Kur t' u rrahë bota synë!
Bashkoni fuqitë t' uaj
Shpirt e zemër tok bashkoni,
Tregoni botës së huaj!
Që dhe ju dini të rroni!*

P. RAULLASI.

A e shifni se ç' kuptim të naltë e të gjanë kanë këto pjesa? Janë pjesa të daluna nga goja e një Atdhetari të vertetë, prandaj janë aq me shpirt e me zjarr, sepse janë bëmë edhe për nxitje (në vitin 1907), kur Atdheu ynë Shqipnija, ndodhej në gojën e ujqëve.

Dhe Dom Ndré Mjedja (ndjesë paste) ka thanë këto për dashunin qi kishte për Atdhe:

*Ah! s' di kandje kjo zemra e mjera!
Larg, prei këndenaj një mall e depërton;
Ku lën dielli më së parit, etjera
Bjeshk' e vërrije të lulzuese gazmon,
Atje lerg, përmbi flatra të prarueme,
Të lëshojmë mendimin, O Pal, ftuturim
Veç ku i Ilirvet a toka e lulzuese
Zemra ëme mund të presin galdim,*

Por ndër kaq i kalon nëpër mend një dëshim e thotë:

*. "Ndoshta kurrë ato vende të dishruen e
S' do të shof un, O Pal, për mallnjim;
Në dhena të hueja këte jetë të farmakueme
Ndoshta e sosi tui dekun në mërgim.
Oh! atëherna prei trupit së ngurue
Një këte zemër të pa fate ma shkreh
N' Atdhë t' emin, dhe dekun tu' e çue,
Prej galdimit e shuemja tesh rreh,*

Kto mendime atdhetare Ndré Mjedja i shkroi tue qenë në mërgim, kur e thirri miku i 'tij Pal Moretti, në Briancë, për me kalue do kohë atje; por Ndré Mjedja pergjegji se vetëm në atdhë të tij, në Shqipni, mundesh me e kënaqun shpirtin e vet (Leka, Mars, 1937). Kështu janë Atdhetarët e vertetë,

Po kështu dhe Giuseppe Squiró, në vjershën e 'tij: «Vrasja e Negovanit», tregon një dashun të madhe për Shqipniën, dhe ndonse lart Atdheut të 'tij, bën këte vjershë nxitje për Shqiptarët, prej së cilës po shkëpus pjesën e fundit:

*.
Trima, ngrihuni ndë vonë,
Që të zbardhim faqen t' onë.
Sot dëftonet burrëria;
Sot nderonet Shqipëria!*

*Bini, o trima, o djem me vujë;
Derdhim gjakun turk si ujë;
Më vëlen një ças liriye
Se një shekull robërije;
Vëlen më një vdekje e mirë,
Se një jetë nd' errësirë!*

Mandej po ky, në vjershën atdhetare të tij «Duam liri» thotë në pjesën e fundit:

*.
Mos të lypset mos njëri
Q-nin Turk ta bëjmë h',
Leni pleq edhe gjëri
Leni nuse edhe shtëpi,
Leni bij e shoqëri,
Leni punë e bagëti,
Moti i shkuam u përtëri
Dila e taksurë u-gëdhë.
Sot t' dëjtojem trimëri
Sot të bëjmë maqili;
Sot të vdesim me lëndi
Dyke thirrë: Duam liri,
Se s' ka nder e burrëri
Kush rënon nën Turkut t' Zi!*

(Giuseppe Skiró Piana dei Greci)

Po e shifni dhe këte atdhetar të flaktë? Të ketillë dhe të këtij mendimi kanë qenë stërgjyshët t' onë një herë, por mjerisht, me shkëlqen e Turkut, të gjitha veset e zakonet e Shqiptarit u-ndryshuen. Këte gjë na pruni Turku i egër.

Me gjithë ate Shqiptari është se është ai, që për nder e për liri të Atdheut të vet, s' e ka kursye e s' do e kursejë kurrë gjakun e tij. Kjo është ndjenja e dashurisë së Shqiptarit për Atdhë.

Prandaj të përpiqemi dhe ne, brezi i ardhëshëm, që të mos e zhdukim këte ves kaq të mirë e të naltë. Por ta ruejmë, se prej nesh Atdheu ynë i dashur, pret çdo gjë me anën e secilave si munda të qëndrojë gjallë në jetë e të rrojë.

KAMER XHERIJA

N' Elbasan mbë 18-IV-1938

Shtylla e lexuesave

MARRIM E BOTOJMË:

Nji lutje Z. Prefektit të Shkodrës mbi brrylin e Bahçallekut

Me ânen e revistës «Cirka» vijmë t' i lutemi Kryetarit t' Administratës s' onë Z. Javer Hurshitit për me intervenue në drejtimin e brrylit të Bahçallekut që âsht pertej urës së Drinit, nji vend aksidentash me randsi prej se në te pershkohen shum automobila, njerz, qerre, karroca e bagti.

Ky brryl do t' ishte rregullue tue râm rruga nëpër kopshtije, drejtë me urë dhe as q shkakton dâme të mdhâ mbassi rruga që duehet të ndryshohet s' e kalon kilometren.

Bashkija e jonë me ânen e shtypit ka pasë dhânë premtime se do t' a godisin kët rrugë të ré, por mbassi deri më sod shofim se s' po bâhet gjâ, pse ndoshta mjetet e kufizueme të Bashkís nuk mbërrijnë me i bâ ball, perveç atyne qí ká zakonisht persiper, edhe ktij punimi, i lutemi të Ndrtit Zotni Prefektit për m' e kapë vetë kët çeshtje tue e perfundue njâshtu sikuer ka dijtë Prefektura e jonë me krye parapetit (pritset) prej Fabrikës së Spirtos e deri te thertorja e vjetër, tue bashk-punte Zyra e P. Botore me Bashkí.

* * *

Mendimi i jonë per rregullimin e brrylit të Bahçallekut kujtojmë se âsht mendim i pergjithshëm dhe prá në rasë se këjo vepër realizohet, edhe êmni i Prefektit t' onë Z. Javer Hurshitit do të kujtohet prej shkodranve etj. sa herë që do të pershkohen nëpër kët rrugë.

Si mund të perparojnë loterija ndër né?

Kryq' i Kuq i jonë gjatë dhetë vjetve ka provue disa mënyra të heqjes së loteris dhe në këta 2-3 vjetët e fundit me ndryshimin që ka muejt me bâ, ka fitue besimin e popullit mbassi po liqen numrat e biletave të shituna e jo edhe ata të pa shituna. Asht provue pra me kët sistem se biletat e loteris po shiten shum dit mâ perpara afatit të caktuem për hjekje saqi kanë mbërrijtë m' u kerkue biletat prej atyne që kanë mbetë pa gjâ, edhe me çmim mâ të naltë prej ndonji palës tjeter që ka muejt me i blé me kohë.

Për me i a arrijtë qellimit mâ mirë e në dobí të Kryqit të Kuq, propozojmë që loterija të hiqet për ç' do muej në ç' do Prefekturë e Nenprefekturë si mbas rradhës. Mjafton që në këto qendra me u dergue Nënansi i Loteris dhe atje mund të hiqet loterija prej Këshillit Administrativ ose Kuvendit të Bashkís.

Si detyrë kryesore mandej mbetet me lajmrue me ânen e shtypit qytetin ku âsht caktue me u hjekë loterija dhe autoriteteve lokale u mbetet barra e shpalljes së reklamave ose e lajmrimit me ânen e kasnecit se në ç' orë e vend hiqet loterija që kështu populli të mundet me marrë pjesë si shikjues (observator).

Me kët rasë s' duhet lânë pa kujtue se në hjekjen e loteris duhet me marrë para sýsh, kuer populli âsht mâ i lirshëm që me caktue oren e hjekjes së loteris tue zgjedhë edhe nji lokal ose shesh që të shofin sa mâ shum prej popullit.

Do t' ishte mâ e arsyeshme që Kryqi i Kuq me studjue rregulloren e loteris së Francës e cilla do t' i ishte pajtue vendit t' onë në mos tansisht, pjesrisht.

Me kët mënyrë besojmë se loterija ndër né kishte me pasë mâ sukses po kje se do t' u rregullonte perhapja e sajë ndër shum e shum shitsa e në ç' do vend të Shqipnis e jo sikuerse deri sod që kanë mungue ndër shum krahina e deri bile edhe ndër Prefektura.

Apel Bashkís së Shkodrës per instalimin e elektrikut në lagjet Ajasem etj.

A thue se s' janë lagje të Bashkís: Ajasma, Tabaktë, Qafa, Tepja, Luguesmja e Bahçalleku?! A thue se s' i paguejn tagret Bashkís këto lagje? E pse atëherë të lohen në terr?! Pse të mos kenë dritë elektrikut, me gjithse janë drejtue banortë e këtyre lagjeve shpesht shpesht me lutje?

Lypcet pra qí interesim edhe për këto âna. Duehet të ndriçohet me dritë elektrik, duehet të ju goditen kanalet e rrugve etj.

Në rasë të kështuash mâ mirë që t' i u eper pergjegje se s' mund t' i u vihet në ndinë kështu që këta 2000 banorë të munden me kerkue nga Ministria e Punve të Mbrendshme nji ruge tjetër per plotsimin e nevojave të veta.

(Sh. R.) *Permbi ket pikë me randësí qí çakë lexuesi kemë marrë informata në Bashkí e pranë Shob-*

nis "Sesa". Per instalimin e vijave t' elektrikut lypet garantue një konsumim minimum korrenti, që është caktuar në 18 kw. për çdo 100 m. v. (linie). Tue kënë se Bashkia, me buxhet që ka, nuk mund t' a marrë mbi vëdi ket shpenzim, duhet që banorët e atyne la gjeve të garantojnë një sasi konsumimit të korrentit që, bashkë me atë të rru gaxe të plotsojë minimumin e 18 kw. që lypë Shoqëria mbas kontratës së bërme. Kështu edhe në gjyket, mos t' ishte konsumimi që bëjnë privat, Bashkis kishte me i ardhë shumë më i rëndë ndriçimi i rrugave. Në gjendje t' atyne lagjeve që përmendë lexuesi janë edhe ato të Skanderbegut e të Kirasit.

Dy monumenta kryesorë në shkatërrim e sipër!

Kështjelli Rozafat e Xhamia e Plumbit

Nuk ekzaherojmë. Ledhet e kështjellit historik të Shkodrës dita me ditë po prishen tue u çilë zgavra të mdhë etj.

Po këtë fat është kah ndjek edhe xhamia e Plumbit që ndodhet nën kështjell. Drini e Kiri po i versulen vjeta me vjetë saqi i ka mbushë edhe shkallët që thohet se i ka pasë për bukuri. Në mindaren e kësajë xhamije tashmë është frigë me hypë se afër sherifes janë shkepë disa gur.

Në një bashkë fjalim që kam pasë me atdhetarin e vlefshëm Z. Lumo Skendo, më ka pasë thënë se para pak vjetve vizituem Kështjellin e xhamin e Plumbit me disa turista t' ardhun

Pamja e një anës së xhamisë së Plumbit

Pamja e xhamisë së Plumbit si është në pullën postare ajrore

Një pamje e Kështjellit «Rozafat»

nga Geneva dhe në këtë shetë ishim të shoqnuem prej Kryetarit të Bashkis etj. Turistat çfaqen admirimin e tyre për këto dy monumenta, por nuk munguen me çfaqë edhe keq-ardhjen e tyre për mos miratimin e pjesve në prishje e sipër.

Se ç'është shkruar për këta dy monumenta s' kemi çka të themi, mjafton me këndue librin «Guide de l'Albanie» t' arkelogeut françes Z. Léon Rey që ndodhet me misicn në gërmimet e Rojanit.

Asht detyra pra e Ministris s' Arsimi, Bashkis, Entit Kombëtar të Turizmit e Kryemyftinis së Vendi me u interesue për mbajtjen e këtyne monumentave në gjendje të mirë tue i miratue, spastrue e zbukurue.

SHKODRANI.

FOLKLORE

P O S T R I B A

(Vijon prej nr. 40-41 fq. 61)

8). Kulla. ¹⁾

Kah prëndimi i Kodrë Boksit është Kulla, qi njehtë m^a se 40 shpija me 380 e sa banorë.

Edhe ky katund është i vënduem përfunda mali, në një fiil gadi me Dragoç, në mes të këtij e ujit të Vrakës. Shumica e shpijavet janë përfunda mali e para tyne hapet një fushë, plot ara, livadhe, ullishta, pemishta e prozhme, një katund i pasun, qi veç Dragoçit, njini me të, sa asnjë katund tjetër i Postribës.

Rruga e Ka'undit qi i shkon për mes e ndanë këtë katund në dy lagje: E Sipërmja e e Poshtmja. M^a kah prëndimi është Rruga e Rrashit, qi ndanë dy lagjet: Bajraktaraj e Ahmetaj; kah veriu është Nebanaj, një lagje e vogël 4-5 shpijash.

Asgjë e vjetër para kohës turke nuk shifet këtu, veç disa murevet të vjetra, qi janë gadi rrafshue me tokë, pse tue qenë dhë i butë e fryt-dhânës janë shgulë trojet me u lëshue për vënd të mbiellnash.

Thohet se një kishë ka pasë qenë këtu, por ku e si thirrej askush s' din me tregue gj^a. M^a tepër se asgjë tregohet, se ku sod janë arat e prozhmet kanë qenë vënështa e ullishta e nëpër këto ndërtesa të vogla, kulla, qi mbajshin rojen e këtyne pronavet, të cilat edhe mbrapa mbas pushtimit turk qenë zotnue këto edhe sa tjera mbrënda Dragoçi prej disa fisevet të Shkodrës, m^a tepër prej Jukajvet, Koplikajvet e Hoxhajvet të Drishtit, ndoshta lëshue prej qeveris turke për shërbimin, qi bajshin, si spahi rojtare e luftarë. Edhe sod disa vënde mbajnë emnin e këtyne: Do troje, Muret Nruke (Ndër Juke) një sukë, Suka e Kasem Beg Koplikut, sod Suka e Salo Kalit; në Dragoç do ara, Koplike; një kullë. trojet e së cilës edhe sod shifen, Kulla e Hoxhës së Dheut.

Për atë vënd me një sasi trojesh 6-7 shpijash a ndoshta m^a tepër të cilat edhe sod duken e thirren Muret Ndruke flitet se ka pasë qenë një lagje o katund i vogël, qi thohet se qe shue prej murtaje. Dikush tjetër tregon se Ndrukajt ishte një fis shumë i fortë e s'lëshin gj^a pa b^a, qenë shbi prej katundarvet, ndihmue prej qeveris.

Një tjetër m^a ka tregue se Ndrukajt ishin kundërshtarët e një Veziri të Shkodrës, i cili kishte mërzi të madhe prej tyne, pse pa ia d^a s'i a lëshin me zënë vënd rojtaret e tij. Veziri kur muejti hasmin e shtroi vëndin me luftime të mëdhaja sa s'i a la asnjë mashkull, veç kush qilloi jashtë e iku, i u dha zjarmin shpijavet të tyne.

Një e tillë gj^a ndoshta ka muejtë me ndodhë, n' atë kohë kur Kara-Mahmudi qe ndry në kështje-

llin e Shkodrës, kundra ushtrivet turko-shqiptaro boshnjake, me të cilët mbahej edhe një pjesë e madhe e Shkodrës, me rrethe nën kryesit të Tahir Agë Jukës, i cili njifet me emën, në një kângë, Tahir Aga i Vogël.

Më sa u tha, ka gjasë se ky vënd i forcuem i cili zotnohej prej fisit Jukaj, me të mbytnit e Tahir Agës, qe shbi me sa tjera prej Kara-Mahmudit.²⁾

Bregu uji të Vrakës, aty këtu thohet se shifen të mbetunat e ndo' i trolli, ndo' i vorri e ndo' i pus, për të cilët flitet se janë para kohës turke.

Për këto puse tregohet se qenë mbyllë, shi njatëherë bashkë me ujin e vaditjes nëpër mal të Boksit kur Turqit i u hapën fushës së Shtojit në rrethimin e Shkodrës.

Flitet se në këtë vënd, tue gërmihë është gjetë një vorr, një asish, qi jo drejtë për së drejti shti kufoma, por eshtnat e ndo' i njëriu zâ-madh, në ç'ta duket. Ky vorr a m^a mirë me thanë një përmëndore ishte i gjatë 4-5 kambë i rrethuem me rrasa guri të butë (grihe) latue e shti gojë në gojë, n' atë mënyrë sa mes me h^y as uji. Mbrënda këtij vorri janë gjetë veç kocijvet të njëj burri shtat-madh edhe rrathë të vogël e komçe ari, një dorsë (krye) shpate e një gur rrasik i kutë (grihë) i shkruem, qi thohet se asokohe askush s' ka çijtë me e këndue.

FISE: Mbi gjindët, qi kanë pasë jetue në këtë katund para 200 vjetvët me siguri s' din kush me tregue gj^a. Fiset, qi jetojnë sod këtu janë t' ardhun prej Boksi, ku tue mos muejtë me i u mastue vëndi, pse shtue e shumue, nevoja i shtërngoi me dalë andej e me zënë vënd këtu, njëherë si çypçi e sh pronarë të këtij vëndi. Shumicën e këtij katundi e banojnë pinjojt Gjokës ardhë prej Mirdite: Ali-Kukajt a Bajraktarajt, Ahmetajt e Hasanajt. Këta banojnë edhe një pjesë e Cek-Valijajvet e e Bibajvet a Syl-Urajvet.³⁾

Muratajt, qi rrjedhin nga një stërnip i Gjokës, i quejtun Murat, qenë m^a i parët, qi u shgulën nga Boksi e erdhën këtu.

Thohet se në Kulla kanë pasë banu Nehanajt, para se të vishin këto fise, qi banojnë sod. Emnin e këtyne e mban lagja: Lugu Nehan.

Për arat binë dy fise: Dakajt e Makajt, për të cilët askush s' din me tregue se kah e qyshë kur erdhën këtu as se bur u ndukën prej këtu. Emnat e dy ograjavet mbajnë të pa harrueshëme këto dy fise: ograja Make e ograja Make.

Makajt e Shkodrës ndoshta janë të njajtë me Makajt e këtij vëndi.

2). Shif Boka vj. 1932 Nr. 1. faqe 13, 14, 15, 16.

3). Shif shbi fiset e Boksit Cirka nr. 40-41 faqen 61.

Toponomastika.

A.) Ara Shabej, Arat e Sukës, Ara e Salo-Tahirrit.
B.) Biga (Krue i vogël), Balca (livadhe). Brî Benizi. Brija e Platit. Brî Bale. Brija e Kodrës. Brija Çobe. Bushe (tokë kallamboqi, duhani e perimesh). Balçe (pemishta).

D.) Dome (tokë kallamboqi, duhani e perimesh). Dierre (tokë buke livadhe e fierinë). Dierr-Marke (livadhe e ullishta). Dierre (tokë buke, livadhe e ullishta). Dake (ograjë).

F.) Foleta e Rrasës. Fase (kodrinë). Fose (livadhe e prozhme).

G.) Guri i Kallamboqit.

K.) Kallma (kodrinë). Kalate (kodrë). Kërvece (tokë kallamboqi, duhani e perimesh). Kelane (tokë kallamboqi, duhani e perimesh). Kodrë Mbret. Kopshti i Kasem Begut (mbiellet perime).

L.) Livadhet e Këqija. Lugu-Derr. Lugu i Sullarit. Livadhi Çobe. Livadhet tu Pusi. Lugë Nebam (tokë kallamboqi, duhani e perimesh). Lugu Cavorr. Livadhet Çobe. Livadhet tu vëneshta. Livadhet Juke. Lugu i Shkujkavet (këta duken tepricat e një muri të vjetër).

M.) Me-Dake (tokë kallamboqi e perimesh). Mullini i Selo Tahirrit (i janë zhgulë trojet e bërë tokë buke). Maja Lezaze. Maja e Fletzit. Mrizat e Flatit. Maja e Blinit. Muret Nruke (troje të vjetra). Make (shpatinë krejt shkamb e dikur ograjë). Malli Juke

(tokë buke, kopshtije e livadhe). Mejtepi.

N.) Nën-Rruge (tokë kallamboqi, duhani e perimesh). Nën Udhe (tokë kallamboqi, duhani e perimesh). Nën-Shkujke (tokë kallamboqi, duhani e perimesh). Ndër-Vrake (tokë, qi mbiellen gjithçka e livadhe). Ndër-Vije (tokë kallamboqi e duhani perimesh). Ndërmjet-Vrake (tokë kallamboqi e duhani).

O.) Ograja Çobe.

P.) Priënde (livadhe e prozhme). Pusi Age. Pusat e Haxhi Dervishit. Pusat e Idris Metës. Pusi i Halil Dautit. Pusi i Ibrahim Selimit. Pusi i Ahmed Halilit. Pusat Ndërmjet-Vrake. Pusi i Emin Elezit. Pusi i Lopvet. Pusi i Frashnavet. Pusi i Arif Haxhi. Pusat e Sylja Ymeri. Pusat e Bajram Hysejnit. Pusi i Sukës.

Q.) Qaf-Turke. Qarri i Pusazit. Qerazet (ograjë).

Rr.) Rrasa e Priëndit. Rrila (ograjë). Rruga e Rrashit. Rruga e Shkodrës. Rruga e Madhe. Rruga e Poshimë. Rruga e Shkujkavet. Rruga e Dragocit. Rruga e Krovanicës. Rruga e Katundit.

S.) Selita (tokë kallamboqi e duhani). Suka e Salo Kalit (më parë thirre, Suka e Kasem Begut). Suka e Qave. Shkujka e Madhe (kodrë). Shkujka e Vogël (kodrë). Shpella e Shkujkës së Madhe. Shkrele (tokë kallamboqi duhani e perimesh).

V.) Vëneshta (tokë kallamboqi, duhani e perimesh).

Xh.) Hhamija.

(vijon)

HASHIM KOPLIKAJ

MURRANI E DIELLI

Nji ditë Murrani e Dielli

*U kapne xheng më shoshonjë
(Si të mdhaive kuer kcen trielli)*

Kush ishte më i fuqishmi

Edhe më i dishmi,

E kaq u hypi mnija

E s' u qitshin shkndija

Sa s' kje tuj krisun bam!

Kalon andej pari

Nji burrë, në punë të vet qyqari,

E kish' rrugë të gjatë me bërë

Pë kal, pë strem.

Atbotë thotë Era:

- O mik, për çka na të plasim prej idhnimi?

Sprovë n' at shtegtari po bëmë, e pleqnimi

Kë për t' a dë fitues

Veç at kujtues,

Që tallaganin t' i a hjeqi shpine.

Fjalë tjera nuk pertrinë;

Dielli pelqej sproven,

Sprovë, që me të verletë,

Dukej për dy fatosat punë e letë.

E që Murrani i rrebtë i hapi krahët,

Fryni së pat në mushknë

Njeri mal e neper vrrë,

Lisa tuj shgulë,

Landët tuj perkulë;

Pë dë fryn,

Gjithnji msyen

Tallaganin shterngue për shtat t' udhtarit...

Fuqin e shton Murrani,

Shkrepë e tundë,

Trandë e shkundë,

Për mnerë i hapet zani:

Por që qindron, sa më tepër që turret,

Për tallagan që struket edhe mburret.

Shpesh në ket luftim

Kthen me terhim

Akili i ernave,

Por kot: e smramit, tu' u grë mrazit,

E la qindresen, u struk me i shtue gazit...

Atbotë që Diellit

I lshohet lama: e kadalte e letë

Trupin me të xetë

Shtegtari ambel mën,

Neper petka pershkon

Gjymtyrët pë jua kujtue:

E në pak kohë vepa

I a shtjen për mën për rëndë,

Rrallon ndër hapa.

Fillon që me u persue.

Së miramit shtegtari

Shpesh tallaganin...

Malli mbeti Murrani!

Për prallat do kujtue:

Në dë nierzit me i fitue,

Shkuer mën andes s' ate,

Me forcë s' është gjë, po mndyrna s' pate.

XHIXHILLOJA

KËSHILLI I MJEKUT

Per nanat e reja

“Fabrikimi, i gjakut. - Gjaku është një substancë fort e nderlikueme; e analiza kimike gjënë plot elementa perbâsa; oksigjenë, hydrogjenë, azot, qymyr, surfull, fosfor, siliks, gëlqere, sodium, potasë, hekur, manjezje, etj. etj. Këta janë prâ elementat qi duhen të shtihen pà dâ në gjak të fëmive, per me e pertri e me e forcue. Tue marrë frymë shtjen nieri në gjak pjesen mâ të madhe t’ oksigjenit; e sà per metala e metaloida qi permendem syfri, shtihen në gjak me ushqim. Porse ky «fabrikim» i gjakut është i parregullt; ka ‘i herë mërr teper prej një elementit, herë tjera mërr teper pak, në një sasi të pamjaftueshme, kështu qi fëmija nuk gjindet mirë me shndet, pse – tue u shprehë në mëndyrë të popullit – kà «teper pak» a «teper shum gjak». Këndeji prâ nevoja, me kënë se fëmija është i zbët a teper me të kuq, ane mik ase me gjak shum. linfatik a pletorik, me u këshillue me mjekun.

Shkaqet e perjashtme influencuese. - Sistemi i cirkulacionit është fort delikat: ndijn fort influencen e jashtme, d. m. th. t’ ajrit, randimin (dendësin) e tij, ase lehtësin (rallimin) e tij, të xetit e të ftoftit . . . Fëmija muud të vuej prei një rrypit teper të shterngueshem, prej një këpucës qi e vret. Njenit nuk i pelqen të lëdëjunit në një luginë, një tjetrit të ndëjunt në bjeshkë, pse presjoni atmosferik është teper i ligshtë a teper i fôrt. Stinët edhe kà ‘i herë bajnë atë veprimin e vet krejt të theksuem, si dielli teper i fôrt ashtu të ftoftit per dikë teper i ndijshem. E sà per ushtrime fizike, biçikletë, barkë (të vozitun) foot-ball, e sport të ndryshem, disà prej tyne lodhin teper e u bájne keq zemres së disà fëmive. Të gjitha këto duhen marrë para sýsh . . .

Të ftoftit e të xetit. - Teprija në gjithçkafen është mungesë, e sà per fëmí këjo punë është e vertetë sidomos per të ftoftë e per të xët. Æshtë e dijtun, fëmija lype të xët; e është e dijtun edhe se është mirë të mësohet me e bárt të ftoftit. Por nuk duhet t’ a teprojmë! Pse të ftoftit, per shembull, tue e mbledhë lkuren, shtyen gjakun prej lkurës e ndër pjesë jandore

të trupit, kù kishte me ndodhë një presjon teper i madh, një kongjestjon i organëve e një punim i tepruem i zëmres. Prandej, mos e leni me krahë e kambë teper të sbluem, tue dashtë kinse me e mësue të barin të ftoftin. E teprija n’ anë tjetër, d. m. th. një të xët teper i fort, tue terhjekë gjakun kah lkura, me dam t’ organëve të mrendshem, shkakton efekte të kunderta, por gjithmonë të këqija.

Levizja. - Një fëmí do të levizin e do të losë. Fëmija, vajzë a djalë në kjoftë, qi rrin pà luejt, qi rrin në një anë, qi nuk don me u perzi në lojë me shokët e vet, është një fëmí anormal. Æshtë e dijtun -- e këtë e kemi thanë -- levizjet e lojnat nuk do të jenë të teprueme e të randa; por, vetem me ket perjashtim, duhet marrë fort në kujdes se per me pasë një veprim të mirë prej organevet e në mëndyrë të posaçme, një cirkulacion të mirë të gjakut, kurrgjâ nuk vijn mâ fort se levizja e trupit: shvillon qindresen e tij, e bân të kollajshem të larguemit e toksineve, mpron prej të ftoftit, bân me levizë gjakun: ecje, vrap, lojna, ushtrime e kulturë fizike. nder të gjitha, mbas andjes e mbas pelqimit të shndetes të fëmís, keni per t’ a shtýe ditë per ditë: shndetja e tij kà per të perfitue shum.

Emocjonet. - «Nuk duhet dhanë fëmís kurr një emocion, sado të lehtë . . . » thotë një poet, i cilli shton këto fjalë me shum urti: «Këta njomsí të kandëshme kanë s’ kurr me i njoftë e dijt mjerimet t’ ona . . . » Kà, tue u vùe vetem në pikëpamje të hoxhenís, d. m. th. të fizjologjis, edhe në na duhet me ja porositë mos me u shkaktoe fëmívet emocjona. Këto vepronë nder qandë nervore qi lodhin e shterrin fuqin; e, neri i shes tyne ushtrojnë një veprim edhe në zemër qi i rripin mundim, ase per me shkue mbas shprehjes s’ arsyeshme të poetëve -- qi «optojnë» plloqat e kuqe, fëtyrë të zbëme dhe fizik e moral pikë, qe rrjedhimet e emocionit, qi bájne fëmít t’ onë me dej të ligshtë, teper ndrysa ase anormala.

"L' ARGENT FAIT LA GUERRE,"

Tu pamun se ç' êmen
I vë ksaj' rubrike,
As mashkull as fëmën
Nga vëndi mos t' ike.
Du' vetëm t' kujtoni
Proverbin gazmues,
Qi tha *Napoloni*
Për arin tingllues,
Proverb qi n' ket botë
Vën gjinden mbi rrotë.

S' do t' flas për beteja
Për pushk' as për topa,
Si n' luftat e reja
Perzhitet Europa.
T' kersasi nga t' mundi
Gazepi u bâttë
(Për hise mâ s' fundi
Shqipnis mos i raftë!.)
Për shkurt du' me pa
Ç' bân ari n' dynjâ.

M' besoni pa llafe
Sa jini o turma:
M' e pas' sipër qafe
T' ngujueme me burma
Nji kok' prej *metali*,
Kallam ose *drû*,
Dhe 'i thes kapitali
Ndër bânka m' e vû,
Mâ i dijshëm se vetë
S' do t' ishte kush n' jetë.

T' m' a falte natyra
Përmaje ktij shtati,
Nji mende plot ngjyra
Shqip: kry *diplomati*,
Poeti, *shkenctari*
O 'i dije mâ t' gjânë,
Por stivave ari
As êmnin me i xânë,
Me mù kishin luejt,
I çmëndun tu m' quejt! . .

T' pergjate turini
Me koshat e plehit,
O t' ishem kushrini
I nji *shimpansehit*,
. . . . Veç strajca hududit
T' pikonte perorë,
Si hyll *Hollyvoudit*
Do t' merrshëm kunorë,
Mbas meje çdo çupë
Kaptinen kish hupë.

Përkundra po t' ishem
I bukur si *hâna*,
T' këndojshtëm e t' rrishem
Me or' e me zâna,
Por . . . n' xhep portofoli
T' mos dihte me kndue,
Do t' ishem mâ *rroli*
Qi n' bot' u krijue,
Gjith-her' m' kishin thânë:
«Pse mordja t' kâ lânë? . . .»

Stop! . . Jeta njerzore
Na qënka veç ari,
Nji gjâ qi për dore
S' e pata qyqari! . . .
Më doni, s' më doni
Nuk kam çka me bâ,
Ju vet' e provoni
Se njeri n' dynjâ
Pâ pare n' kuletë
Ësht . . . qyqa pa fletë.

M' i falni kusuret
O shok' t' nji *bëgimi*,
Mos rrokni kusuret
Me m' gjue nga idhnim.
Çka tha *Bënaparti*
Për luftat e vërtetë
As topi s' e vërtetë
S' e shdukt as jeta.
. . . . Por . . . koh' pse me bjerrë? . .
«*L' argent fait la guerre!* . . .»

TERINI

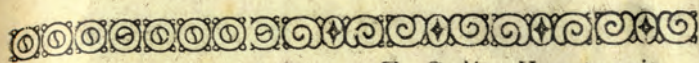
Pronár: GJON UJKA

Drejtuer pergjegjës: CUK SIMONI

Shpija Botuese «CIRKA»

Drejtimi: «CIRKA» Shkoder

= SHTYPUN NË SHTYPSHKROJEN «ORA E SHKODRËS», — SHKODËR =

Bleni të gjitha librin e Z. Salin Vuç ternit

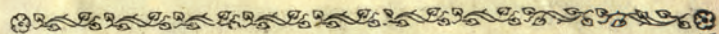
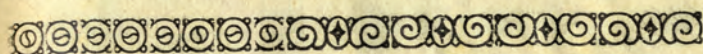
PIKLA T' ARTA HEROIZMI

nga

JETA E MBRETIT DHE E NANES
MBRETNESHË

Çmimi: 2 Lek copa

Kerkoni vetëm te Z. Ndrek Kaçulini në Shko-
der e në Librarinë «VENUS» në Tiranë.

Pulla Shqypnëjet

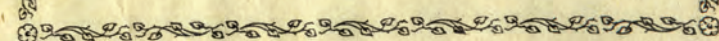
ashtu edhe

Pare të vjetëra

blej prej të gjitha llojeve

ZEF PRENDUSHI

SHKODER

B o n M a r c h é

Magazina "Bon Marché,, (rruga Washington,
kundrejt Lulishtës Popullore) siguron klientat,
se artikujt e vet modern i ka jashta çdo kon-
kurrence.

Nji vizitë e Juej ka me mjaftue për me
Ju dhanë prova te besueshme.

Çmime të preme.

YMER SADIKU & SHOQ.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Nji robe Mëndafshi, Leshi, Rayoni e tjera, pastrohen
vetem mirë me **“SUPER SAPUN POGU,”**
Për tualetin t'Uej përdorni përherë Sapunin **“VENUS,”** POGU